

ЧЕТВЕРТІ ГРАКІВСЬКІ ЧИТАННЯ

20—23 жовтня 2004 р. у Запоріжжі відбулась Міжнародна наукова конференція «Проблемы скифо-сарматской археологии Северного Причерноморья», присвячена 105-річчю з дня народження видатного вченого, фахівця у галузі археології раннього залізного віку професора Б. М. Гракова. Це четвертий (з 1989 р.) науковий форум подібного роду, який отримав назву Граківські читання.

Організаторами конференції стали Запорізький державний університет та Запорізький обласний краєзнавчий музей. В роботі форуму взяли участь представники 10 різних установ та навчальних закладів десяти міст України, трьох міст Росії (Москва, Саратов, Ростов-на-Дону), двох — Молдови (Кишинев, Тирасполь) і Німеччини (Берлін).

На відкритті конференції з вітаннями виступив ректор Запорізького держуніверситету В.В. Савін, начальник управління культури облдержадміністрації Л.Н. Бельмас, старший науковий співробітник Державного історичного музею (Москва) О.В. Переводчикова, професор Дніпропетровського національного університету І.Ф. Ковальова, директор заповіднику «Кам'яна могила» Б.Д. Михайлов, директор Запорізького краєзнавчого музею проф. Г.І. Шаповалов, доцент Запорізького університету Г.М. Тощев.

Учасники зустрічі вшанували хвилиною мовчання пам'ять А.І. Мелокової, Д.С. Раєвського, В.С. Ольховського, М.І. Золотарьова. Усі вони у різні роки брали участь у роботі Граківських читань.

На пленарному засіданні заслухано 3 доповіді: С.І. Андрух (Запоріжжя) «Оружие скифских захоронений могильника Мамай-Гора», Ю.В. Болтрика (Київ) «До питання про політичний центр Скіфії», В.І. Каца (Саратов) «Работа Б.Н. Гракова над III томом IOSPE».

На засіданнях трьох секцій (передскіфської, скифо-сарматської, античної археології) з доповідями виступили 42 науковці. Низка доповідей (наприклад, співдоповідь Агульникова С.М., Бруяко І.В., Кожокару В.М. та Субботина А.В., доповіді Гавриша П.Я., Гейко А.В., Переводчикової О.В., Супруненко О.Б., Самойлової Т.Л., співдоповідь Скорого С.А. та Хохоровського Я., Редіної Є.Ф., Шалобудова В.Н., а також співдоповідь Храпунова І.М. та Власова В.П.) присвячувалась аналізу конкретних, здебільшого нещодавно досліджених, археологічних пам'яток. Інші доповіді (Бруяко І.В., Васильєва А.А., Гейко А.В., Глебова В.П., Папанової В.А., Полідовича Ю.Б., Попандопуло З.Х., Саєнко В.Н., Синики В.С., співдоповідь Ушакова С.В. та Філіпенко А.А., Фатєєва О.В., Фіалко О.Є.,

Четверикова І.А., Щербаня А.Л.) стосувалися тих чи інших аспектів вивчення певних проблем або груп пам'яток доби бронзи, скифо-сарматського часу та античності.

Більшість доповідей викликала жвавий інтерес аудиторії, свідченням чого стали питання, які ставилися доповідачам, а також оцінки, що пролунали при обговоренні та в дискусії.

До числа доповідей, які мали найбільший резонанс, слід віднести блок, присвячений вивченню та історико-культурній інтерпретації курганного могильника біля с. Глінное неподалік Тирасполя (І.А. Четвериков, В.С. Синика, В.П. Глебов, С.І. Андрух), згадувана доповідь Ю.В. Болтрика, а також доповідь І.В. Бруяко щодо оцінки поновленої схеми гальштатської хронології Центральної Європи.

Комплекс біля с. Глінное — це підкреслили як доповідачі, так і колеги, що обговорювали доповіді, — має надзвичайно важливе значення не тільки для вірного розуміння Тираспольської групи пам'яток скіфської доби, але й у цілому — історичної ситуації в степах Надчорномор'я та Нижній Наддністрянщині зокрема. Вочевидь, він допоможе ліквідувати одну з «темних» плям в пізній історії Великої Скіфії — так званий хіатус III ст. до н. е. у степовій частині Надчорномор'я, що наполегливо постулюється деякими дослідниками. Разом із тим (що особливо пролунало під час оцінки прослуханих доповідей), для коректного встановлення хронологічних позицій конкретних поховань Глінського могильника, його етнокультурної інтерпретації необхідні якісні та повноцінні публікації всіх досліджених поховальних комплексів.

На думку Ю.В. Болтрика, дані, які ми маємо сьогодні про значний територіальний комплекс скіфських поселень біля с. Капулівка, що на правому березі Дніпра напроти відомого Кам'янського городища, де за підсумками зборів виявлено велику кількість фрагментів античної амфорної тари (серед яких знахідки клейм нараховують декілька сотень), дають змогу поставити питання щодо перегляду ролі Кам'янського городища як центральної поселенської структури Степової Скіфії. Такою, як вважає доповідач, є саме Капулівська система пам'яток. З приводу доповіді Ю.В. Болтрика А.Г. Плєшивенко, С.А. Скорий, О.В. Фатєєв відзначили надзвичайну важливість означеного питання, однак вказали, що для подальшого обґрунтування цієї перспективної точки зору бажано провести стаціонарні археологічні дослідження в районі Капулівки.

І.В. Бруяко проаналізував поновлену схему гальштатської хронології Центральної Європи, що

Учасники четвертих Граківських читань

знайшла відображення насамперед в роботах таких німецьких дослідників як К. Паре, Г. Коссак, Л. Метцнер-Небелсик. Він призвав дуже обережно і вдумливо відноситися до ревізії центральноєвропейської гальштатської хронології та не поспішати «немедленно переносить трафарет» цієї схеми на передскіфські та ранньоскіфські старожитності Півдня Східної Європи. На користь подібного підходу свідчать, наприклад, такі обставини. Прихильники згаданого поновлення загалом не можуть знайти компроміс з приводу абсолютного датування деяких опорних з точки зору хронології центральноєвропейських комплексів (як правило, це певні металеві вироби чи їх групи, наприклад, відомий скарб Прюдь в Угорщині). З іншого боку, подібні металеві центральноєвропейські вироби-хроноіндикатори поодинокі в комплексах доскіфського і ранньоскіфського часу Східної Європи, тому застосування їх як надійних основ для датування досить проблематичне. Міркування І.В. Бруяко знайшли підтримку деяких колег.

Під час підбиття підсумків конференції було обговорено низки питань щодо актуальності про-

ведення подібних наукових форумів, можливості оперативного видання археологічних матеріалів у наш час, необхідності критичного ставлення до матеріалів з приватних колекцій, оскільки іноді деякі дослідники без належного критичного ставлення використовують у наукових працях підробки. На цих та інших питаннях сучасної археології України сконцентрували увагу О.Б. Супруненко, О.В. Переводчикова, Ю.В. Болтрик, І.В. Бруяко, Т.Л. Самойлова, Г.І. Шаповалов, Г.М. Тощев.

Учасники конференції мали можливість оглянути експозицію першого в місті приватного музею зброї, найдавніші експонати якого належать до кам'яної доби.

Матеріали конференції знайшли відображення у 67-ми достатньо повно виданих доповідях, що супроводжуються рисунками й фотографіями (XI том «Старожитностей Степового Причорномор'я і Криму», загальний обсяг 298 с.).

Усі науковці одностайно підтримали пропозицію щодо проведення V Граківських читань у 2009 році.

Одержано 29.12.2004 С.А. СКОРИЙ, Г.М. ТОЩЕВ

МІЖНАРОДНА АРХЕОЛОГІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ У м. КОРОСТЕНЬ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Із 6 до 8 вересня 2004 р. у м. Коростені Житомирської обл. пройшла Міжнародна археологічна конференція «Стародавній Іскоростень і слов'янські гради VIII—X ст.». У ній взяли участь провідні фахівці в галузі слов'яно-руської архео-

логії з Росії, Білорусії, Польщі, Франції, Швеції та України. На конференції заслухано близько 40 доповідей, які стосувалися багатьох проблем сучасної археологічної науки в межах, визначених загальною тематикою.